

TALABALARDA HUQUQIY ONG SHAKLLANISHINING FALSAFIY JIHATLARI

F.I.Sh: Abdurasulov Olimjon Avalboyevich

Ish manzili: I.Karimov nomli Toshkent Davlat Texnika universiteti (Olmaliq filiali)

Toshkent viloyati Olmaliq shahar

Yashash manzili: Toshkent viloyati Nurafshon shahar

Toshkent yo'li ko'chasi 31-uy 20-xonadon

Telefon raqami: +998(88) 541-66-99

Ilmiy loyiha nomi: O'zbekistonda amaliy psixologiyaning dolzarb muammolari

Ilmiy loyihaning mazmuni: Amaliy psixologiyaning predmeti, vazifalari va ilmiy-tadqiqot metodlari hamda ta'lim jarayonida interfaol va innovatsion texnologiyalar metodidan foydalanish yo'llari yoritib berilgan.

Annotasiya: Ushbu maqolada talabalarda huquqiy ong shakllanishining falsafiy jihatlari hamda psixologik jihatlari to'g'risida so'z yuritildi.

Kalit so'zlar: Huquqiy ong, madaniyat, psixologiya, amaliy psixologiyaning dolzarb muammolari, falsafiy jihatlar.

Kirish. Huquqiy ong — ijtimoiy ong shakli; jamiyat a'zolarining mavjud huquqiy munosabatlar va huquqni tushunishi, huquq-tartibot haqidagi tasavvurida o'z aksini topadi. Huquqiy ong nafaqat amaldagi huquq, balki uning tarixi, shuningdek boshqa jamiyatlardagi voqeliklarni bilishni ham o'z ichiga oladi. Alohida shaxs, guruh va jamiyatning Huquqiy ongi ajratib ko'rsatiladi. Huquqiy ong huquqiy mafkura va huquqiy psixologiyadan tashkil topgan. Huquqiy mafkura — har xil huquqiy hodi-salar haqidagi nuqtai nazar, tushuncha, g'oya va qarashlarning ilmiy umumlashtirilgan tizimidan iborat. Huquqiy ongning huquqiy mafkura qismida aksini topgan huquqiy hodisalar huquqqa bag'ishlangan maxsus nazariy izlanishlarda o'z rivojini topib, ilmiy darajada anglab yetiladi. Bunday ilmiy asarlarning mazmuni odamlar ma'naviy mulkiga aylanib, ularning ongiga aniq huquqiy bilimlarni, mulohazalarni, e'tiqod va kayfiyatni olib kiradi. Huquqiy mafkura — shaxsning Huquqiy onginini ilmiy asosda shakllantira borib, huquqqa, odamning huquqqa bo'lgan munosabatiga hal qiluvchi ta'sir qiladi. Huquqiy psixologiya — huquqiy hodisalarni hissiyot bilan anglashdir. Odam ijtimoiy hodisalarni, jumladan, huquqiy munosabatlarni nafaqat aql bilan, balki sezgi bilan ham tushunib yetadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Huquqiy ong shakllanishning falsafiy jihatlari oldindan ko'proq huquqiy masalalar bilan bog'liqdir. Bu jihatlar o'z ichiga huquqiy tizimning asosiy prinsiplarini, maqsad va mazmunini o'z ichiga oladi. Birinchi falsafiy jihat - huquqning obyektivlik va universal qoniqligini ta'minlashdir.

Bu jihat huquqning har bir inson uchun teng bo'lganligini, uning obyektiv va universal bo'lishini ta'minlashni maqsad qiladi. Ikkinchi jihat - huquqiy tartib va huquqiy normativ tizimning muhimligini ta'minlashdir. Bu jihat huquqiy tartibni saqlash, huquqiy normativlar va qonunlar orqali insonlarning huquqlarini himoya qilishni ta'minlashni maqsad qiladi. Uchinchi jihat - huquqiy munosabatlar va insoniy munosabatlar ustida asoslangan huquqiy tizimning muhimligini ta'minlashdir. Bu jihat insonlar o'rtasidagi munosabatlarni huquqiy asoslar ustida tartibga solishni, huquqiy munosabatlarni barqarorlik va adolatga asoslangan ravishda rivojlantirishni maqsad qiladi.

Huquqiy ong shakllanishi falsafiy jihatlari huquqning asosiy mohiyati va maqsadlari haqida nazariy tushunchalarni o'rganishga yordam beradi va huquqiy tizimning rivojlanishi va mustaqilligi uchun muhimdir.

Natijalar. Talabalarning huquqiy ongini shakllantirishning falsafiy jihatlari ularning jamiyatning huquqiy normalari va qadriyatlarini tushunishi va anglashida muhim rol o'ynaydi. Talabalarning huquqiy ongini shakllantirishga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan bir qancha asosiy falsafiy jihatlarni ko'rib chiqaylik:

- Etika va axloq. Axloq va axloq haqidagi falsafiy ta'limotlar o'quvchilarda huquqiy normalar bilan bog'liq holda to'g'ri va noto'g'ri, adolat va adolat haqidagi tushunchalarni shakllantirishga yordam beradi.

- Siyosiy falsafa. Siyosiy nazariya va g'oyalarni o'rganish talabalarga huquqning jamiyatdagi o'rni va uning hokimiyat va davlat bilan munosabatini tushunishga yordam beradi.

- Ijtimoiy falsafa. Ijtimoiy munosabatlar, adolat, tenglik va erkinlik masalalarini tahlil qilish o'quvchilarda huquqning ijtimoiy jihatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

- Huquq falsafasi. Huquqning falsafiy tushunchalarini o'rganish talabalarga uning mohiyati, maqsad va vazifalarini tushunishga yordam beradi, bu esa huquqiy ongni shakllantirishga yordam beradi.

- Tanqidiy fikrlash. Huquqiy muammolarni tahlil qilishga falsafiy yondashuv talabalarda tanqidiy fikrlashni, huquqiy vaziyatlarni mustaqil baholash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi.

Muhokama. Talabalarning huquqiy ongini shakllantirishning falsafiy jihatlari o'quv jarayonida asosiy o'rin tutadi, chunki ular o'quvchilarga huquqning mohiyati va qadriyatlarini tushunishga yordam beradi, shuningdek, tanqidiy fikrlash va mustaqil tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Muhim jihatlardan biri axloq va axloqni o'rganish bo'lib, u o'quvchilarga huquqiy qoidalar asosida qanday tamoyillar yotganini va ularning ijtimoiy qadriyatlar bilan qanday bog'liqligini tushunishga yordam beradi. Huquqning jamiyatdagi o'rni va uning siyosiy jarayonlar bilan aloqasini tushunishga yordam beradigan siyosiy falsafani o'rganish ham muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy falsafa o'quvchilarning huquqiy ongini shakllantirishda ham katta rol o'ynaydi, chunki u huquqning ijtimoiy tomonlarini, uning jamiyatga ta'sirini va ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishda huquqiy normalarning rolini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, huquq falsafasini o'rganish huquqning mohiyati va maqsadlari, uning asosiy tamoyillari va tarixiy taraqqiyoti haqida ma'lumotli tushunchaga yordam beradi. Bu jihat talabalarga huquqiy tizim asosida qanday qadriyatlar yotganini va ular jamiyatning kundalik hayotida qanday aks etishini tushunishga yordam beradi. Talabalarning huquqiy ongini shakllantirishning falsafiy jihatlarini haqida so'z yuritilganda faqat nazariy jihatlarini emas, balki ularning aniq huquqiy muammolarni hal qilishda amaliy qo'llanilishini ham hisobga olish zarur. Faqatgina ana shunday kompleks yondashuv o'quvchilarda huquqiy normalar va qadriyatlarni chuqur va ongli ravishda anglash imkonini beradi, bu esa ularni yanada malakali va mas'uliyatli fuqarolarga aylantiradi.

Xulosa. Talabalarning huquqiy ongini shakllantirishning falsafiy jihatlariga axloq va axloq, siyosiy falsafa, ijtimoiy falsafa, huquq falsafasi va tanqidiy tafakkurni rivojlantirish masalalari kiradi. Bu jihatlar talabalarga jamiyat qadriyatlari va normalarini, huquqning jamiyatdagi rolini, huquqning ijtimoiy jihatlarini, uning mohiyati va maqsadlarini tushunishga yordam beradi, shuningdek, huquqiy vaziyatlarni mustaqil baholash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Umuman olganda, falsafiy yondashuv talabalarda huquqiy normalar va qadriyatlarni chuqur va ma'lumotli tushunishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'ZBEKISTON- 2030 STRATEGIYASI TO'G'RISIDA 08.10.2019-yildagi PF-5847-son, Mahkamova N. TALABALARDA FUQAROLIK HUQUQLARINI SHAKLLANTIRISH
2. Y.E.Aliev. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
3. Belkanov E.A. Huquqiy ongning sodiqligi, Moskva.